

Möjligt att rikta krav på efterbehandling mot likviderade bolag

Enligt svensk lagstiftning och den s.k. polluter pays principle har den som bedrivit eller bedriver förorenande verksamhet det primära ansvaret för att undersökningar vidtas och efterbehandling genomförs av ett förorenat område. Om det inte finns möjlighet att rikta krav på undersökning och efterbehandling mot en verksamhetsutövare kan myndigheterna istället vända sig mot det förorenade områdets fastighetsägare. Fastighetsägare är således sekundärt ansvariga i relation till den primärt ansvarige verksamhetsutövaren. Ansvaret för undersökning och efterbehandling har utvecklats genom Miljööverdomstolens praxis och det kan konstateras att det retroaktiva efterbehandlingsansvaret har tolkats betydligt mer långtgående än vad som uttryckligen framgår av lagtexten.

I en nyligen avkunnad dom med mål nr M 1954-10 har Miljööverdomstolen slagit fast att myndigheterna kan rikta krav på fördjupad undersökning av ett förorenat område mot ett bolag som har likviderats. Enligt domskälen är grunden för domslutet dels att verksamhetsutövaren är primärt ansvarig för att vidta undersökningar enligt miljöbalkens regler, dels att det enligt aktiebolagslagens 25 kap. 44 § finns möjlighet att rikta krav även mot ett likviderat bolag. Domen torde innebära att alla möjligheter att få verksamhetsutövaren att bekosta undersökningar av ett förorenat område ska vara uttömda, även om de enbart är teoretiska, innan myndigheterna kan vända sig mot den sekundärt ansvariga fastighetsägaren med krav på undersökning av ett förorenat område. Det saknas således skäl att beakta verksamhetsutövarens ekonomiska ställning när myndigheterna skall avgöra vem de ska rikta sitt föreläggande mot, vilket även har framgått av tidigare domar.

Som en konsekvens av Miljööverdomstolens dom reser sig frågan om krav på återvinning ska kunna riktas gentemot moderbolag eller aktieägare (s.k. "ansvarsgenombrott") i ett likviderat bolag innan föreläggandet kan riktas mot den sekundärt ansvarige fastighetsägaren. Miljööverdomstolen besvarar inte frågan i sina domskäl. Ansvarsgenombrott kan i praktiken uppnås på två sätt i miljörättsliga sammanhang. Dels genom en legal reglering som medger ansvarsgenombrott och dels genom en utvidgning av verksamhetsutövarbegreppet i miljöbalken.

Båda möjligheterna till ansvarsgenombrott har varit föremål för flertalet utredningar. I SOU 2006:39 utreddes frågan mot bakgrund av det s.k. miljöansvarsdirektivet. I proposition 2006/07:95 slår regeringen fast att ett icke verksamhetsutövande moderbolag kan göras ansvarigt, men endast om driften i dotterbolaget är helt beroende av resurser från moderbolaget, vad avser verksamheten inom det förorenade området. Möjligheten till ansvarsgenombrott har inte förelegat enligt praxis och föreligger således enbart under mycket särskilda omständigheter enligt förarbetena. Den slutliga frågan är därför hur Miljööverdomstolens nyligen avkunnade dom ska tolkas, d.v.s. om den öppnar den sedan länge stängda dörren för ansvarsgenombrott, eller om den enbart innebär att myndigheterna måste uttömma alla teoretiska

möjligheter att få verksamhetsutövaren att bekosta undersökningar innan de kan vända sig mot sekundärt ansvarig fastighetsägare. Om ansvarsgenombrott inte har varit Miljööverdomstolens syfte innebär domen att ansvariga myndigheter med största sannolikhet kommer att tvingas driva i princip meningslösa processer mot bolag i likvidation innan ett föreläggande om undersökning kan riktas mot fastighetsägaren. Sådana processer är både kostsamma och riskerar att dra ut på tiden.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att myndigheternas möjlighet – och skyldighet – att förelägga verksamhetsutövaren att vidta undersökningar är stora. Frågan om ansvarsgenombrott är ständigt föremål för diskussion – även om det fortfarande inte finns något fall i Miljööverdomstolens praxis som ger stöd för att ansvarsgenombrott är möjligt.

Frågan om ansvarsgenombrottets vara eller icke vara inom miljörätten är långt ifrån slutdebatterad. Det är av stor vikt att alla de som har bedrivit förorenande, eller potentiellt förorenande, verksamhet är medvetna om detta.

Erica Nobel
Partner

AnnaMalin Petré
Biträdande jurist